

Atie Gelderloos: "We moeten meer vragen gaan normaliseren aan de voorkant."

Angela Bransen: "Roep als wethouder alle partijen bij elkaar en maak één gezamenlijk plan."

Tijd voor een trendbreuk: luisteren naar kinderen en ouders

'Niet meteen labelen'

Over de jeugdgezondheidszorg woedt een structuurdiscussie. Die helpt niemand verder, stelt Angela Bransen, afdelingsdirecteur Jeugd ActiZ. Atie Gelderloos, directeur sociaal domein bij Santé Partners, is het volkomen met haar eens. Hun boodschap: we moeten af van het idee dat een kind of jongere die hulp nodig heeft meteen met een probleem kampt en dus een label verdient.

TEKST: FRANK VAN WIJCK

Nederlandse kinderen behoren tot de gelukkigste ter wereld, concludeert UNICEF uit onderzoek. Toch zien we dat een op de acht kinderen te maken krijgt met jeugdhulp, waar dit twintig jaar geleden nog een op de 27 was. De logische vraag lijkt: wat gaat hier fout? Atie Gelderloos kaatst de bal terug. "Misschien gaat hier juist wel iets goed", zegt ze. "Bij de transitie van de jeugdzorg in 2015 hebben gemeenten jeugdteams en sociale wijkteams opgezet om kinderen en jongeren eerder in beeld te krijgen. In die zin is de transitie geslaagd. Professionals in de jeugdgezondheidszorg zijn sinds die tijd ook meer opgeleid om het medische en het sociale domein met elkaar te verbinden."

'Beleg de regie op preventie ergens'

Aan de andere kant is het wel waar dat veel wordt gelabeld als probleem wat misschien geen jeugdzorgprobleem is, erkent Gelderloos. "Daar moeten we van af. We moeten veel meer vragen gaan normaliseren aan de voorkant: in de directe omgeving van kinderen en jongeren en de gezinnen waarin zij opgroeien. Dat kantelpunt nadert. In soortgelijke situaties in andere landen hebben we gezien dat dit zes tot zeven jaar duurt na een grote stelselwijziging. Eerst moet de lokale infrastructuur worden opgetuigd en dat is nu volop gaande. Je zag

bijvoorbeeld in Denemarken dat het daar ook zo ging. Ook daar zag je dat de doorstroming naar de gespecialiseerde jeugdzorg na zes of zeven jaar begon af te nemen en dat het proces op gang begon te komen zoals het bedoeld was."

Mindshift

Angela Bransen is het in de kern met Gelderloos eens, maar plaatst een kanttekening. "Toch gaat er ook iets niet goed", zegt ze. "Het probleem is niet dat we meer kinderen en jongeren bereiken, maar wel hoe we er maatschappelijk mee omgaan. Als kinderen en ouders vragen hebben of een moeilijke periode meemaken, wordt meteen gezegd dat er iets verkeerd gaat en komt er een label op. Daarmee doen we ze tekort. We geven daarmee ouders het idee dat ze geen goede ouders zijn. Zwanger zijn, ouder worden of jong zijn is geen ziekte; dus stop met dat een diagnose te willen geven. Preventieve zorg zoals de jeugdgezondheidszorg moet juist worden gezien als een maatje en klankbord dat naast je kan staan op het moment dat dit even nodig is. De kracht van de jeugdgezondheidszorg is dat het een basisvoorziening is voor alle jeugdigen en ouders. Het verdient een eigen herkenbaar en veilig gezicht. Het zou funest zijn als we dat gaan mengen met gespecialiseerde, risico-gestuurde zorg." Juist hierom zegt Bransen de aanpak van de ggz in West-Brabant zo goed te vinden. "Gewoon met kinderen als groep in de klas in gesprek gaan over hoe het gaat, wat er op dat moment speelt in je leven", vertelt ze. "Dan maak je op een laagdrempelige manier duidelijk dat het helemaal niet gek is als er even iets niet goed gaat." Gelderloos verwijst naar een soortgelijke aanpak in >>

Almere onder de naam *Sterk in de wijk*. “Een sprekend voorbeeld van community-denken”, zegt ze. “In deze pilot is de verbinding tussen school en jeugdgezondheidszorg versterkt, op basis van de gedachte dat problemen van kinderen vaak op school worden gesignaleerd.”

Wat heb je nodig?

Beiden zijn van mening dat de aanpak in bijvoorbeeld West-Brabant en Almere precies is waarover de discussie over de jeugdgezondheid moet gaan. “In de politiek gaat het veel over geld”, zegt Bransen, “maar het is juist de *mindset* die ze daar hebben die zo waardevol is. Gewoon naast die kinderen gaan staan en vragen wat ze nodig hebben. Niet meteen stellen dat er iets mis is in het gezin dat moet worden opgelost, en niet een kind meteen labelen. De sector kan trotser worden op wat de sector op die manier preventief voor kinderen en gezinnen kan betekenen. In samenwerking met alle partijen die hierin belangrijk zijn: leraren, huisartsen, sportclubs, buurtcoaches, sociaal werk, noem maar op. Veel meer aan de voorkant werken dus. Dan ontstaat ook vanzelf meer ruimte voor de professionele zorg die in een aantal gevallen natuurlijk absoluut nodig is.”

Juist aan die kant ligt nu het grootste probleem, vult Gelderloos aan. “Zóveel kinderen worden verwezen naar de gespecialiseerde jeugdzorg, dat daar wachtlijsten ontstaan die ervoor zorgen dat de kinderen die het écht nodig hebben er niet terecht kunnen”, zegt ze. “Om dat probleem op te lossen, moet aan de voorkant een veilige omgeving worden gecreëerd, waarin een kind gewoon kan vertellen dat het thuis even niet lekker gaat of dat papa en mama steeds zo’n ruzie maken. Precies zoals dat in die voorbeelden West-Brabant en Almere – en zeker op meer plaatsen in de JGZ – al gebeurt. Een omgeving dus waarin alle betrokken partijen elkaar goed weten te vinden en waarin wijkteams en jeugdteams een actieve rol spelen. Dan kunnen veel vragen worden beantwoord in de eerste lijn of het sociale domein.”

Regie op preventie

Bransen plaatst bij dit alles de kanttekening dat het gaat over preventie en dat iedereen het daar over heeft, maar dat niemand er regie op heeft. “Het pleidooi is daarom: beleg die regie ergens”, zegt ze. “En geef professionals ruimte. Haal de schotten weg die niet werken om wat we zien dat nodig is goed van de grond te laten komen. Roep als wethouder alle partijen bij elkaar en maak één gezamenlijk plan.”

‘Dankzij de transitie van de jeugdzorg komen kinderen en jongeren eerder in beeld’

Gelderloos zet hier een vraagteken bij: “Of één partij de regie moet hebben weet ik niet. Dan krijg je er juist weer een schot bij.” Bransen erkent dit, maar zegt: “Nu is het van iedereen en dus van niemand. Ik bedoel ook niet te zeggen dat één persoon of partij de regie moet hebben, maar die regie moet wel ergens belegd worden.” Dan is de lokale omgeving bij de gemeente het meest logisch, vindt Gelderloos. “Daarbij moet dan wel schot-overstijgende financiering het vliegwiel zijn”, zegt ze. Waarop Bransen aanvult dat wethouders zich niet moeten laten tegenhouden door het feit dat er op dit moment nog wel schotten kunnen zijn en dat die schot-overstijgende financiering nog niet is geregeld.

“Ik denk dat die financiering minder een probleem is dan we voor ogen hebben”, zegt ze. “Er kan al veel meer dan we denken. Maar afgezien daarvan: niets mag je ervan weerhouden om kinderen en jongeren veilig en gezond te laten opgroeien. Toen ik een paar maanden terug hoorde dat suicide onder hen toenam...dat kwam echt binnen hoor. Dat vraagt om goede en snelle hulp, zonder dat er meteen een label als depressiviteit op wordt geplakt. Wat dat betreft zou het goed zijn als wij als volwassenen erkennen dat wij het net zo goed moeilijk hebben met de situatie die door de coronacrisis wordt veroorzaakt. Wij zijn er beter in dan kinderen en jongeren om een masker op te zetten om de binnen- en buitenwereld van elkaar te scheiden. Durf daar eerlijk over te zijn, dan bied je meer ruimte voor een gesprek met een kind of een jongere dan door net te doen alsof met jezelf niets aan de hand is. Je kunt wel stellen dat zo’n kind of jongere depressief is. Maar dat helpt niet. Van zo’n label kom je niet zo snel meer af en je gaat je er ook naar gedragen. Dat vergroot het probleem alleen maar.”

Gelderloos: “Precies, ga dus weg van dat label. Geef kinderen en hun ouders zelf de *tools for life* om zaken bespreekbaar te maken en ondersteun daarbij waar dat gevraagd en/of nodig is.”

<<